Det ble lange dagsmarsjer og mye arbeid under marsjen. Samtlige gamle grenserøyser ble ettersett og om nødvendig restaurert eller flikket på. I tillegg ble bygget omtrent like mange nye røyser. Mange gamle lå nemlig i dalbunnen med haug eller bakkekam imellom, mens den nye instruksen for grensekommisjonen krevde at man skal kunne se fra røys til røys. Videre skal avstanden mellom røysene ikke overstige 6000 meter og i åpent fjellterreng må ingen strekning være mer enn 500 meter hvorfra man ikke kan se samtidig minst 2 røyser.

I skog var grensen dessuten merket med 10 meter brede grensegater som ikke må få vokse til og derfor skal ryddes hvert 15de år. Grensegaten var enkelte steder skjev og måtte da rettes ut. I det hele tatt ble riksgrensen fra nr. 138 til nr. 191 innsiktet nøyaktig fra røys til røys med teodolit og korrigert hvor dette var nødvendig.

Som en kuriositet kan sluttelig nevnes at man et sted i Værdalen måtte hogge helt ny grensegate på norsk side, og Norge dermed «avstå» til Sverige et 200 meter bredt belte.

Dermed fikk svenskene noen kompensasjon for Storsylen!

Lørdagskveld i Trollheimen

Av TORBJØRN TUFTE

«En lørdagskveld kommer så fryktelig sjelden, men nå er det, gudskjelov, gudskjelov-kvelden.» Ordene kommer støtvis fra en tørr og andpusten strupe. Varmen er intens under Trollhettas skjermende skjold. Ikke et vindpust får slippe ned i fjelldalen. Terrenget er flatt, delvis myrete; et drivhus blant gråstein og snøkladder. Bare Svartåa er kald og hastig på sin vei. Med oss er det omvendt. Det går tungt i dag, vi greier ikke å få opp farten som vi pleier. Henger med hodene, kaster bare nå og da enkelte blikk opp mot fjellsidene. Det er lørdag over Trollheimen, ikke så langt fra fylkesgrensen mellom Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal. En lørdag, sommeren 1969. Den som for alltid vil gå over i historien som den varme sommeren. Den sommeren da fjellvandrere i Sør-Norge stønnet under vedvarende høytrykk. *Vi* er ingen unntagelse. Sekkene drar, støvlene dunker, svetten driver. En lørdagskveld kommer så fryktelig sjelden...

Det synger bak i rekkene. Men det er ingen elskovssyk ung mann som fremfører disse strofene. Han er for sliten til å tenke på sånt. Nei, det er nok helt andre ting som opptar hans tankeverden de siste kilometrene av veien til Jøldalshytta. Lørdagskveld i Trollheimen. Det betyr bare én ting... Plutselig stanser vi på stien, ser mot vest. Det rumler i fjellet like bortenfor. En stor stein rutsjer nedover og forsvinner i krattskog mens kvister knekker. Det rumler enda litt til, så blir det rolig. Steinen har falt til ro. Det samme som vi ser frem til å gjøre, bare vi kommer i hus. Den siste biten sier vi ingenting, misunner et par karer som skritter forbi med sjumilsstøvler og nesten ingenting i sekken. *De* har bare tannbørster og lakenposer med seg. *Vi* har telt og soveposer og fiskeutstyr og kokekar i forskjellige størrelser. Men i dag, lørdagskvelden, skal vi ikke bruke noe av det. I dag skal vi bo som storfolk i fjellet.

Fin røyefangst i Gjevilvatnet. (Ketil Waagbø)

En halvtime senere sitter vi benket rundt bordene. Det er mange gjester på Jøldalshytta denne fine sommerkvelden. Noen stive og strake i ryggen. Andre litt lute og foroverbøyde. Noen skjeggete, noen glattbarberte. Noen tydelig preget av solid omgang med såpe, andre mer sjuskete, om enn ikke småskitne. Det lukter en blanding av toalettsåpe og svak transpirasjon gjennom spiserommet. Noen matlukt har ennå ikke sloppet inn, men det er like før. På bordene brenner stearinlys. Duken er hvit, men i korteste laget. Serviset er rent og nyvasket, støvet får ikke tid til å legge seg om sommeren. I hvert fall ikke en slik sommer. Jeg sitter ved enden av bordet, gjør som de andre. Ser for det meste rett frem uten å si noe. Det er stille før stormen.

– Kling, bang-klirr, klirr.

En av gjestene mister en gaffel i gulvet. I et forsøk på å knipe den i lufta feier han til vannglasset som fyker bordimellom. Alle snur seg. Fyren stakkar, en ung gutt, rødmer og plukker opp, legger på plass. Ny stillhet, mens ivrige hender snor seg frem på bordene og snapper flatbrød. Nesten alle spiser flatbrød, tygger og titter. Sola er ennå høyt oppe – kommer gloheit inn gjennom et vindu, treffer en rund mann i nakken. Han er stadig fremme med lommetørkleet.

Hittil har ingen sagt noe særlig. Bare lav mumling gjennom stillheten, – mellom noen som øyensynlig kjenner hverandre. Lange perioder har det vært helt stille langs bordene. Nå snakker en middelaldrende dame til mannen sin, og hun mumler ikke. Høyt og tydelig får vi høre om hennes tanker vedrørende en datter som befinner seg på ferie alene. Det er bare henne som prater, og mannen som svarer. Alle andre ser bare rett frem, later som de ikke hører, tygger videre på tynne flatbrødbiter. Langt borte hører vi røster fra kjøkkenet, hører at det tramper og går.

– Vi er heldige med været!

Det er en mann denne gangen. Han har fått en pen ung dame ved sin side. Henvender seg til henne. Hun nikker og smiler, tygger også flatbrød. – Det skal visst bli pent vær i morgen også – . Mannen gir seg ikke så lett, har kanskje helt andre planer for gudskjelovkvelden enn vi har. Damen rødmer vakkert over den hvite duken. Nikker og smiler igjen.

– Det hadde gjort seg med litt regn nå.

Mannen igjen. Den unge damen liker ikke å sitte i rampelyset, er nok ikke så lite forvirret.

– Skal det bli regn? Har De hørt noen værmeldinger?

Det er den unge damen som svarer denne gangen. Hun har misforstått... stakkar, men det gjør ikke noe. Mannen fortsetter å prate om catellanus-skyer og noe som heter altocumulus castellanus. Det er visst skyer som betyr dårlig vær.

Men resten? De andre i spiserommet? Et tredvetall tafatte nordmenn, tyggende på flatbrød, ventende på mat. Nå og da er det en eller annen som skyter bryst, strekker på støle lemmer, før han eller hun fortsetter å stirre rett frem.

– Vet *De* om ruten til Trollhetta er godt vardet?

Det er en eldre dame denne gangen. Hun henvender seg til sin bordkavaler. En gutt på seksten-sytten år. Han tygger viltert på

I sovende stilling opp mot Orkla. Midtre Kammen sees i bakgrunnen. (Marianne Rolvsjord)

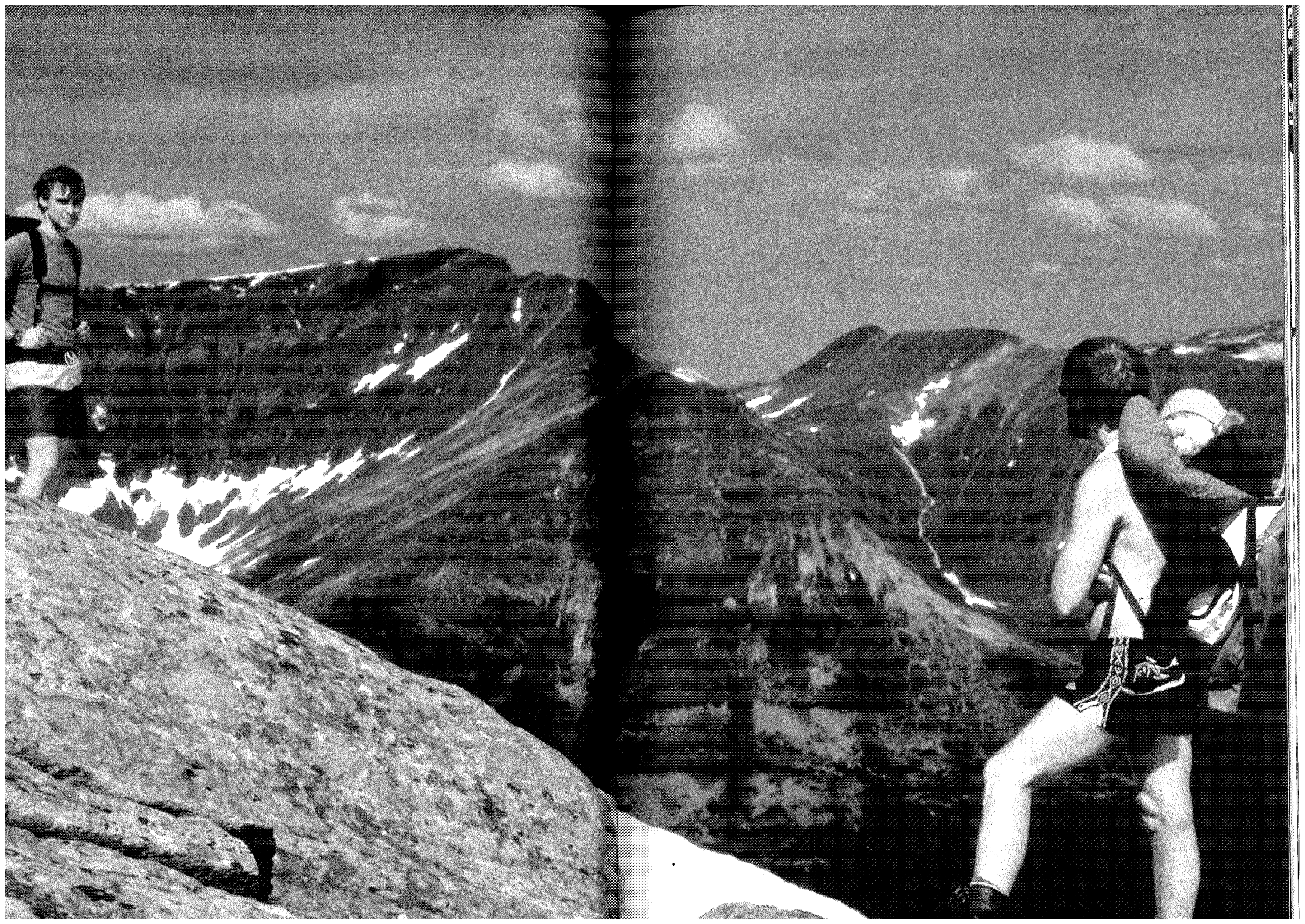

restene av flatbrødet, mens han mumler et eller annet tilbake om at han ikke vet noe.

En mann med blank skalle tar ordet. Han er svartbrun over nakken, over hodet og i hele fjeset. Hadde jeg ikke visst at fyren hadde gått i Trollheimen en hel uke, ville jeg trodd han var gartner. Men han er nok bankmann eller noe i den retning. Han sitter ved det ene bordet, hun som spurte ved det andre.

– Frue, jeg hørte De spurte om ruten over Trollhetta. Den er godt vardet, men den er lang.

Et høflig og greit svar som alle oppfatter. Alle unntatt damen som spurte. Hun hører visst dårlig, bøyer på den venstre øreflippen med pekefingeren, stikker hodet frem over bordkanten for å komme nærmere.

– Jeg hørte ikke...

Bankmannen gjentar. Snakker høyt og tydelig. Som til en kunde som ikke forstår at kontoen er overtrukket.

Og vi andre? Sitter der med stive fjes mens vi gjør kål på de aller siste restene av flatbrødet. Later som vi ikke lytter. En taus og sulten forsamling som bare venter på én ting: lørdagsmaten.

Det knirker i en gammel dør. En ung jente kommer, så én til, og enda én. Alle har små, hvite forklær. Litt sjenerte, sikkert også tynget av bollene de bærer, og av den stirrende, sultne samlingen med solbrente fotturister. Et par av gjestene smatter og svelger. Gudskjelov. I rommet brer det seg en fyldig duft fra glinsende smørfet grøt. Den slår seg ned i kroker og kriker; i klagende maver. Det ryker fra bollene, som får hender å gå på. De store grøtbollene danser langs bordkantene på hjelpsomme hender, mens grøtsleivene graver og grafser. Gudskjelov-kvelden, det betyr bare én ting i Trollheimen: Rømmegrøt og spekemat.

– Jeg skal betro deg en ting, sa en venn av meg en gang. Han hadde vært en tur i Innerdalen. – Det jeg likte aller best ved hele dalen, det var rømmegrøten på Renndalssetra.

Han hadde spist tre tallerkener, og var da innstilt på at nå skulle alle gå fra bordet. Og så kom de trippende inn, noen søte damer med boller som bugnet av melne poteter og overlessede fat med fenalår og skinke.

Jeg greide to tallerkner med *det* òg, sa han.

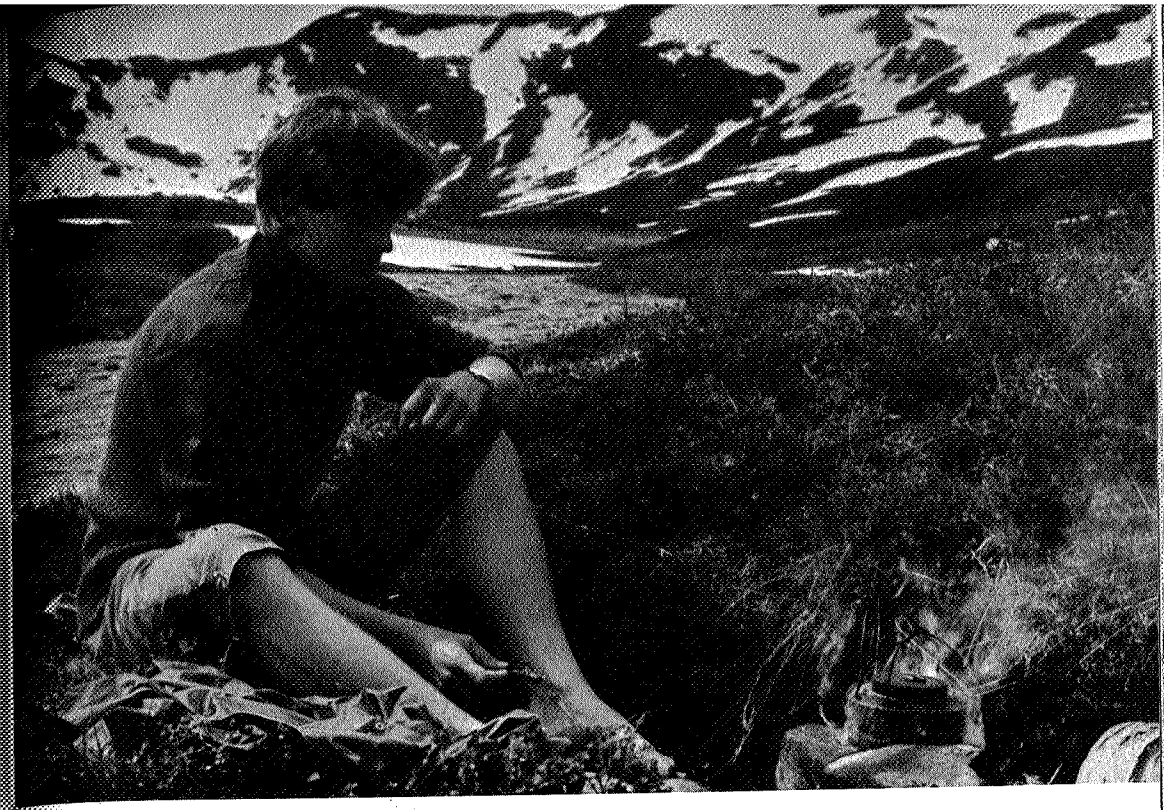

Rast ved Minilla, Svarthamran i bakgrunnen. (Ketil Waagbø)

Alt det andre i denne dalen, som er blitt kalt «perlen i gamlemor Norges smykkeskrin», hadde nok vært vel og bra, men grøten altså best.

Nå slukes det rømmegrøt på Jøldalssetra. De før litt alvorlige, anstrengte fjesene får mer og mer preg av blide smørøyer. Med grøten forsvinner gravalvoret. Det brer seg en helt annen atmosfære inn over benkene i den gamle turisthytta. Noen greier bare én tallerken, men de fleste setter til livs både to og tre. Og blidere og rundere blir de. En skulle nesten tro at enkelte har en klunk på baklomma, men det er slett ikke tilfelle. Det renner ikke annet enn rød bringerbærsaft i glassene, i strie bekker. Glass på glass rutsjer ned i tørste svelg... og omsider er første omgang over. Det blir en liten pause. Folket retter seg opp, og folket prater. Alt er liksom blitt lysere mellom veggene i spiserommet.

Jeg har hele tiden vært sikker på at paret rett overfor meg ikke er kjente. Og gudene vet om de er det. Nå smyger de i hvert fall sine hender sammen, og hun lener seg kjærlig inntil ham. Jeg heller til den

Lars nyter ferien på Rensbekksætra. (Gro Aalbu)

oppfatning at det rett og slett er rømmegrøten som har gjort det, som har skylden. Ikke tale om at de var kjente før grøten. Mine antagelser blir like etter styrket. Et eller annet sparker meg gjentatte ganger forsiktig i det høyre benet, et øyeblikk tror jeg det er gårdshunden som har gjemt seg under bordet. Forsiktig løfter jeg på duken for å se etter. En naken damefot og en naken legg så langt jeg kan se. Jeg skynder meg å rive duken ned, lit fortumlet. Men forklaringen kommer umiddelbart. Det sitter en mann til høyre for meg, og en ung dame på motsatt side av bordet. De er altså enten kjente, eller så vil de bli kjente. Hva som er riktig, skal være usagt, men det som teller er at *hun* har sparket feil, trangt som det er. Men rømmegrøten, den er det tydeligvis ikke noe galt med. Den har hatt sin virkning.

Ja, er det ikke sant som det er sagt at n'Ola hverken trenger dram eller øl for å tøe opp: det rekker lenge med et par sleiver graut og litt rød bringebærsaft.

Og ikke nok med det, får han etterpå det samme som vi gjør på Jøldalshytta: melne poteter og spekekjøtt, – da er han ikke til å styre. For stemningen stiger i takt med fatene som bæres inn. Alle prater, eller ler. Vi nordmenn er neimen ikke blyge likevel...

Det gjør godt å bevege seg etter middagen. Folket driver rundt på tunet, eller sitter i peisestua og prater. Noen er allerede begynt å gjespe i det skjulte, men det forsvinner når kaffen kommer. Den blir også båret inn av små Trøndelags-tøtter på varsomme, listende føtter. Et sted kommer en flaske Larsen på bordet, og i radioen synger Nora Brockstedt om gudskjelov-kvelden. Mette og stinne til oppunder ørene sitter vi og humrer og nyter vår egen tilværelse. Kjenner at gnagsårene blir fjernere, at stølheten i ryggen blir svakere, at sofakroken blir søtere.

Inntil en ubehagelig fyr røsker en i armen og sier:

– Nå må vi ut! Ut og fiske!

– Fiske nå?

Den andre minner om en avtale, fnyser over sofatilværelsen. Så går det som det må gå. Vi stabler oss på bena og snubler ut av den livlige peisestua.

På Jølvatnet speiler sommerkvelden seg over hele den blanke flaten, i hver eneste vik. Blant busker inne på land ringler det dempet i kubjeller. Ellers er alt stille, så dørgende stille som det bare kan bli langt inne i fjellet. Vi kan se turisthytta fra vannet. Den reiser seg i rødt oppe på kammen, stolt og fin, kanskje gammel som århundret, men modernisert i 1963. En riktig koselig plass. Et slikt sted hvor man straks føler seg hjemme, på brede gulvplanker mellom tykke tømmervegger. Det driver noen skyer over himmelen i retning av Trollheimshytta. De kommer fra vest. Men her over Jølvatnet er det bare klart, bare godvær. Og det er lyst, selv om det er langt på kveld. Vi kan se folk som er ute og går omkring hytta. Kanskje synes de det blir for varmt inne, kanskje føler de at rømmegrøten trenger legge seg bedre til rette. Noen tar bilder, av fjellene, og av vannet hvor vi er synlige som en mørk flekk i sakte bevegelse. De ser vannet, de ser fjellene som speiler seg, og de ser prammen. Men de ser ikke fiskevakene som tegner seg som runde, voksende ringer overalt.

Samtidig som skyggene fra Tovdalsbergan smyger seg over vannet og lukker seg omkring båten og oss, hogger den første. Den river og sliter en stund i den spinkle stangen. Så seiler den utslitt inn i en gapende håv. En pen ørret på bortimot 400 gram, spettene farger og lyser mot den grå bunnen av båten. Like etter kommer enda én. Det

Utsikt tvert over Giklingdalen mot Trolla. (Ivar Horvli)

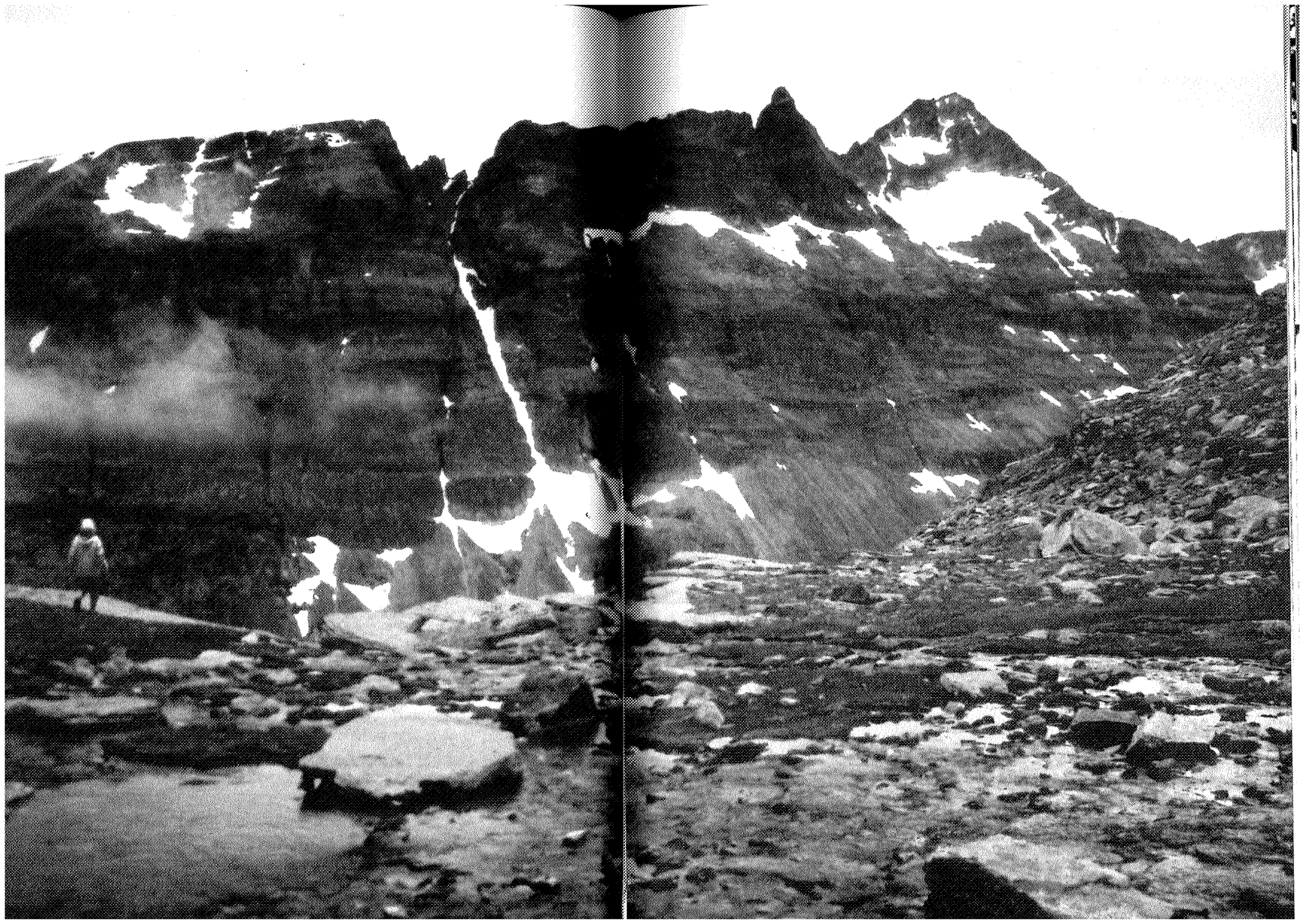

er blitt skygge over hele vannet, det er blitt bitetid i Jølvatnet, fisketid i Trollheimen. Myggen biter, og fisken biter. Den første merker vi ikke. Den andre går som støkk gjennom kroppen. Slik har det vært bestandig, og slik vil det alltid bli. Små fisker får store fyrer til å juble av henrykkelse, krumme seg av spenning, og kanskje aller helst: toe sine hender i fortvilelse. Det siste når fisken slipper og går sin vei... Som den suggen jeg har på nå. Den går til værs over Jølvatnet som grautbollen over bordet, krummer seg som om den har maveknip, faller tilbake i vannet. Snøret blir slakt, – den er gått sin vei.

I slike stunder har man det ikke godt med seg selv. Men det går alltid over, for det kommer alltid en ny fisk... før eller siden. Denne gangen før. Det går bare et par minutter eller så, og stangen strammer seg til på nytt.

Klokka nærmer seg midnatt. Det er blitt kjøligere over vannet. Vi ser ikke lenger folk på tunet. Alle er gått tilbake til peisestua. Noen har kanskje lagt seg. Det lyser fra spinkelt stearinlys i et par av soverommene. Mon tro om mannen med cumulusen har fått lurt med seg jenta inn på rommet. Å nei, sånt går ikke til fjells. Kanskje om noen hundre år, når det blir vanlig med enkeltrom på turisthyttene. I dag må man regne med å snorke om kapp med mange likesinnede, innenfor de samme fire veggene. Ikke noe tull på turisthyttene, nei. Det stopper seg selv.

Som fiskebittet gjør det. Vakene som lå strødd over hele vannet for en halvtime siden, er plutselig blitt borte. Vi ror ikke mellom lekende fisk lenger, bare over en livløs, svart vannflate. Det er blitt natt i Trollheimen. Den levende sommerdagen har gjemt seg bak fjellene mot nord, men selv her sør for Trondheim er det bare såvidt, i disse hektiske høysommerdagene. Vi føler oss kalde over ryggen, det ligger femten fisker på rad og rekke i bunnen av prammen. Og én for seg selv, den er den største, jeg har gjemt den under tofta jeg sitter på. Det er fristende å dra båten på land, men vi tar en sving om nordenden av vannet, jager opp et par fugler. I tusmørket er det umulig å se hva det er; vi ser bare at de mørke fuglene forsvinner for så å dukke opp et helt annet sted. Mot vest ser vi den svarte kanten av Trollhetta, mot sør reiser Skrikhø seg like svart. Men vi hører hverken troll som tramper, eller skrik som gir ekko i fjellene. Bare den hvilende, store stillheten.

Båten er fortøyd, vi er støle og stive etter all sittingen, mens vi krabber opp den bratte lia mot turisthytta. Fiskene henger på et stort knippe, og vekker oppsikt da vi kommer frem til tunet. Jeg gjenkjenner et par av serveringspikene, og en av guttene som jobber på hytta. *De* har også lørdagskveld, med grammofon under bjerkebusk, og miniskjørt og oppsatt hår. De holder seg ute i frisk luft, men så er de til gjengjeld inne nesten hele dagen. Det er flere av dem, vi hører tydelig at de fniser og ler et sted i nabolaget. Men gårdsgutten kommer på helt andre tanker enn miniskjørt da han får se fisken. Han betror oss at han har forsøkt flere ganger hittil i sommer, uten å få fisk. Det er masser av fin fisk i vannet, sier han. Dette er første gang den har bitt i år.

– Kom, jenter!

Gårdsgutten er blitt fyr og flamme. River den ene jenta med seg, den andre hinker etter på høye hæler, mens det lille skjørtet dingler som en fjær over stjerten. Full fart inn i hytta, tilbake med fiskestengene, og så bærer det ned den bratte lia mot Jølvatnet. Hele tiden med håret oppsatt, og stivpyntet til lørdagsfest. Men hvorfor ikke være pyntet, selv om festen skal feires på et speilblankt vann. Og det til og med på et vann som er omkranset av en festkledd natur, høysommer som det er.

Inne i hytta brenner det fortsatt stearinlys. Og i peisestua gløder det på grua, mens sangen går lystig mellom veggene. De fleste holder ut, holder det gående. Og det er ikke grøtete stemmer som synger. De gamle kjente allsangene får fart på seg mellom tømmerveggene, fra et blandet kor, akkompagnert av en klunkende gitar. Så snart en sang er slutt, overtar gitaren, leter seg frem til en ny, og så kommer hele koret igjen.

Trollheimen vil alltid være et vakkert fjellområde. Og et imponerende fjellparti mellom Sunndalen i sør og Rindal i nord. Mot øst kan man si at Dovrebanen begrenser området, mens det i vest strekker seg helt ut mot fjordene. I de sistnevnte områdene arbeider Kristiansund og Nordmøre Turistforening, mens Trondhjems Turistforening tar seg av arbeidet med hytter og ruter i de sentrale og østlige delene av Trollheimen. Et arbeid som har gjort Trollheimen til et velutbygget turistområde, med en rekke ruter i lavere strøk, og over fjelloverganger som kan by på enestående utsyn. Fjellfloraen er ellers meget rik i Trollheimen, og det er få høyfjell i landet hvor man

finner så mange forskjellige planter og blomster som nettopp her i trollenes heim. Det siste er forresten noe man skal ta med en smule skepsis, for når rett skal være rett, så er Trollheimen et påsatt navn, et navn som disse fjellene har fått som et såkalt turistnavn. Når leserne derfor får høre at de gamle, hvite furustammene som spriker og strekker seg mot himmelen i nærheten av Trollheimshytta, er rester av størknede troll, så er dette selvsagt ikke sant.

Hvor skal man så gripe landet fatt for å ta en tur gjennom Trollheimen? Trønderne vil holde på sine utgangssteder, Grindal i Rennebu, og Oppdal. For folk som kommer sørfra gjennom Drivdalen, vil nok også Oppdal ligge gunstig til. Sammen med Sunndalen. Men folk som kommer vestfra, vil hevde at Innerdalen og Todalen er de beste utgangspunktene. Vel, vel. I grunnen spiller det vel ingen særlig rolle, hvilket sted man velger som utgangspunkt. Hvis bare enden er god, og alt det mellomliggende er godt. Og det bør det kunne bli, hvis bare værgudene er litt samarbeidsvillige. For hele Trollheimen har uendelig mye å by på, for enhver, enten han eller hun kryper på knærne på jakt etter sjeldne planter eller strekker hals for å se etter luftige fjell å klatre over. Det er terreng for enhver, og passer det ikke med en tur over høyfjellet på grunn av lave skyer og regn, så velger man en rute langs fjelldalen isteden. Her hvor det er ly for både vind og vær.

(Fra «Fanteliv med fiskestang fra Haukeli til Hoalloluobbal» – Gyldendal).

Orientering i vinterfjellet

Av ERIK STABELL

Det er bare jevnlig bruk av kartet på turer i vinterfjellet som kan gi deg erfaring i å finne fram i styggvær og mørke.

Noen orienteringserfaringer fra vinterfjellet kan det være verdt å dele med andre:

Renner fosser oppover?

Vi har hatt rast ved Liavollen på turen mellom Græslihytta og Schulzhytta 18. februar 1978. Snøen er meget djup og det snør tett, temperatur mellom 5 og 10 minusgrader. Vi er ti personer, og ei gruppe på 7 legger avgårde de siste 6 kilometrene i det flate myrterrenget oppover mot hytta. Vi tre raster litt lenger, har jobba stritt med løypetråkking fram hit.

Etter å ha fulgt sporet i 2-3 kilometer, ser vi de andre noen hundre meter foran oss. De legger løypa oppover langs elva. Vi bestemmer oss for å dra av til høgre og ta snarvegen over ryggen og krysse elva rett nedenfor hytta, der vi pleier å gå. Men det blir brattere enn det skal være. Og enda brattere blir det. Vi blir i villrede, men fortsetter. Vi krysser ei sommermerking. «Jasså, så merkinga gikk mellom setrene før i tida», vi trodde det var ei gammel merking. Vi kom borti ei bekkekløft, ingenting stemte. Heller ikke kompasset, magnetisme i grunnen?

– Bare en løsning var mulig: Vi hadde havna oppe i sørlia av Hoemsknipen. Tetgruppa hadde dreidd av til venstre og begynt å gå *nedover* den flate Rotldalen der den svinger av nedenfor Liavollen. Og sommermerkinga var den fra Hegset til Schulz. Du kan se av kartskissen hvor vi skulle gå/trodde vi gikk og hvor vi gikk. (Alle kart som gjengis i artikkelen er fra Norges Geografiske Oppmålings kartserie M711 i målestokk 1:50 000).